

Федералният прокурор Роб Ливърмор пред сп. „Теза“:

Парите от конфискуваното престъпно имущество трябва да се харчат само за борба срещу престъпността

На 29 март 2012 г. стартира проектът „Върховенство на закона и организирана престъпност“. Фокусът е укрепването на капацитета на специализираните прокуратури за противодействие на организираната престъпност, така че новите съдебни институции да отговорят на високите обществени очаквания за качествено, бързо и ефективно правосъдие по делата срещу организирани престъпни групи. Крайната цел е постигането на значими и трайни резултати в борбата с организираната престъпност и свързаните с нея престъпления.

В продължение на 15 месеца прокурорите от Апелативната специализирана прокуратура и Специализираната прокуратура ще преминат едnodневни обучения и двудневни семинари с български и чуждестранни водещи експерти по противодействие на организираната престъпност. Проектът се финансира от Фондация „Америка за България“ и се изпълнява от фондация „Риск Монитор“ в партньорство със специализираните прокуратури. Лекторите от чужбина се включват в проекта със съдействието на посолствата на САЩ, Холандия, Великобритания, Франция, Италия и Испания в Република България.

„За мен е истинска привилегия и предизвикателство да бъда тук. България е страна, в която организираната престъпност е по-сложна, отколкото в САЩ, в същото време ресурсът за противодействие, с който разполагате, е по-ограничен...“, заяви първият лектор Роб Ливърмор, прокурор от Департамента по правосъдие на САЩ. След официалното откриване на проекта той изнесе лекция, озаглавена „Следвай пътя на парите: как да разследваме престъпните организации в дълбочина“. И... отдели около един час специално за читателите на сп. „Теза“.

Вие сте федерален прокурор и работите в Отдела за борба с организираната престъпност и корупцията към Департамента по правосъдие. Какви са Вашите компетенции — териториални и функционални), колко души сте и колко дела годишно попадат при Вас?

Структурата на федералната прокуратура в САЩ е различна от държавното обвинение в България. Федералните прокурори работят към един от офисите на Прокуратурата и се водят към един от районите, имаме 85 такива района, например във Филаделфия, Ню Йорк, Бостън, Лос Анжелис. Към тези прокурори

ГОСТ

има и една малка група, аз съм част от нея, която работи в т. нар. Главен департамент „Правосъдие” във Вашингтон. Офисът ни е разделен на 19 отделни сектора. Аз работя в сектор „Организирана престъпност”, а останалите са строго тематични — наркотици, изпиране на пари, измами, компютърни престъпления и др.

Най-характерното за работата ни е, че непрекъснато сме командирани някъде. В момента (краят на март – бел. ред.), например, аз съм част от прокурорски екип, който разследва случай на организирана престъпност в Северна Каролина. Местният офис е малък — с около 25 прокурори, които никога не са работили по случай, разследван по Закона РИКО. Проблемът там е една организирана престъпна структура, която е известна като „Латино кралете”.

Що се отнася до броя на случаите, по които прокурорите в моя отдел работят, не мога да дам точна статистика, тъй като тя зависи и от дефинирането на случаите — по броя на обвиненията, по броя на обвиняемите, по количеството свързани дела, и т.н. Аз самият в момента работя по около 20 отделни случая, но това не е честа практика. По-голямата част от колегите ми обикновено имат по пет-шест дела, което им позволява да се концентрират върху всеки отделен случай и да дадат максимум от себе си. Това е една от съществените разлики с прокурорите в България, които много рядко са отговорни за по-малко от 40-50 дела. В общи линии обаче, големият брой на дела е проблем както в България, така и в САЩ.

В отдела сме 20 прокурори. Имаме обаче и нещо като „шапка” — петима прокурори, които разглеждат и обсъждат всеки случай, който може да бъде разследван по Закона РИКО. В САЩ няма нито едно дело, което да е образувано по Закона РИКО, без тяхната санкция. Освен това те се занимават и с делата, свързани с профсъюзите. За съжаление, в САЩ имаме твърде дълга

и печална история за инфилтрирането на организираната престъпност в профсъюзите.

Разкажете малко по-подробно за разследването в Северна Каролина?

По този случай аз работя както с двама местни прокурори, и с трима агенти на ФБР. Освен тях, в различните етапи на разследването допълнително се включват различни следователи и агенти -- в зависимост от работата, която трябва да бъде свършена. Имам предвид арести, претърсвания, проследяване и т.н. До момента в операцията са участвали над 100 агенти и детективи. Обвиненията вече са повдигнати и очакваме съдът да определи датата, на която трябва да стартира процесът — най-вероятно през есента. В зависимост от това, колко човека ще бъдат дадени на съд, делото може да трае от няколко седмици до няколко месеца. Повечето от обвиняемите по такива дела в САЩ — около 90 %, се признават за виновни и до съдебен процес не се стига. В момента имаме 14 обвиняеми и очаквам поне половината от тях да се признаят за виновни. Така че колко точно от „Латино кралете” ще бъдат изправени на подсъдимата скамейка — предстои да видим.

Колко от тези процеси завършват с осъдителни присъди и какъв е обичайният размер на наложените наказания? И колко от делата приключват със споразумения? Всъщност — какви са условията, при които обвинението в САЩ може да предлага споразумения на обвиняемите?

Нямам точна статистика, но като цяло с осъдителни присъди приключват над 95 % от делата за организирана престъпност. В над 90 % от случаите обвиняемите се признават за виновни и това не е случайно. В САЩ, съдебната система е такава, че прокурорът има пълен контрол върху разследването.

Обвинение се повдига и делото влиза в съд само тогава, когато прокурорът е напълно убеден, че ще спечели. Това е един начин системата да бъде възможно най-ефективна – ако вкарваме в съда всеки разследван случай, ще бъдем заринати от работа и няма да гарантираме никаква ефективност. Това е не само специфика на съдебната система, но и управленско решение. Ако не сме сигурни, че обвинението ще издържи и присъдата

ще е осъдителна, делото просто не влиза в съда. И работата по него продължава. Този принцип се спазва стриктно както на федерално, така и на щатско ниво, макар че на щатско ниво прокурорите по-често представят в съда дела, при които нямат чак толкова стабилни доказателства. Тъй като съм бил и щатски прокурор -- преди да започна работа във Вашингтон, знаех, че на щатските прокурорите нямат време и

ГОСТ

възможности толкова отблизо и детайлно да контролират всеки случай. Не разполагат и с такива ресурси, като федералните прокурори.

Какви са критериите, едно престъпление да бъде квалифицирано като организирана престъпна дейност? Само формални — за определен брой членове на престъпното сдружение (напр. повече от трима), или има други?

В САЩ не съществуват такива формални критерии. Доста често моят отдел разследва случаи, които попадат под ударите на Закона РИКО, но съдим престъпните групи по други нормативни актове. Например — ако става дума за трафик на наркотици, стратегически е по-добре да не повдигаме обвинение по Закона РИКО, тъй като наказанията за дрога са не по-малко тежки.

От друга страна, всеки случай, квалифициран по Закона РИКО, задължително трябва да се гледа пред съдебни заседатели и обвинението да бъде доказано без никакви съмнения. А да накарате 12 човека да проумеят същината на закона и да ги убедите в детайлите на престъплението така, че те въвн от всякакво съмнение да възприемат обвинителната теза за безспорно доказана, е много трудно. Делата по РИКО са твърде доста сложни, а аз съм твърдо убеден, че трябва да се стремим към яснота и простота на представените в съда материали. Затова, според мене, Законът РИКО трябва да се използва само в определени случаи.

Освен това всяка от 85-те районни прокуратури следва свои насоки, специфични за региона, защото организираната престъпност има различни форми в различните части на САЩ. Прокурорите в Маями (Флорида), например, имат един подход към организирана престъпност, различен от този в Канзас. В Ню Йорк имат голям проблем с руски и чужди престъпни групи. В Канзас няма много чуждестранни

престъпни групи, но колегите там имат големи проблем са местни гангстерски групи. Близо до границата с Мексико действат много мексикански банди. Така че, що се отнася до законовата база, във всеки конкретен случай се търси най-ефективното решение.

Вижте, идеята на Закона РИКО е по-леки по състав обвинения да се групират в едно общо обвинение. Връщам се на случая в Северна Каролина. Става дума за престъпна група, обвинена за въоръжени грабежи, престрелки, палежи, и други престъпления, включително наркотрафик. Законът РИКО ни дава възможност, вместо да повдигаме отделни обвинения по всички тези престъпления, да групираме всичко в един обвинителен акт и да представим пред съда доказателства за цялостната престъпна дейност на групата. Преди въвеждането на РИКО, всяко едно от тези обвинения щеше да бъде разглеждано отделно и бандата нямаше да може да бъде атакувана за цялостната ѝ престъпна дейност.

В САЩ обсъждано ли е създаването на специализирани съдилища и прокуратури, които „персонално“ да се занимават с организираната престъпност?

Ако се върнем назад към 60-те години на миналия век, ще видим, че задачата в САЩ е била да се даде възможност на прокурорите да специализират и да могат да се фокусират върху случаи на организирана престъпност. Решението тогава е да се създадат специализирани екипи за разследване на организирана престъпност, действащи в градове с висока престъпност. Това са екипи, включващи прокурори и агенти, които работят заедно по конкретни случаи, които се разглеждат от обикновен съд и по стандартните съдебни процедури. Проблемът не е, че делата се гледат от обикновен съд, а че прокурорите са недостатъчно и не са специално обучени

за разследване на организирана престъпност.

От края на 90-те години наблюдаваме друга тенденция: тези екипи все повече се сливат с районните прокуратури и разликата между тях става все по-малка. В резултат, отново прокурорите са натоварени с огромно количество дела и нямат възможност да ги разглеждат толкова детайлно. При моето посещение тук една от задачите ми беше да посоча на българските колеги начини, чрез които да се редуцира огромното количество работа. Но на какво мога да ви науча аз, след като в САЩ сме изправени пред същия проблем? Постепенно забравихме защо бяха създадени специализираните екипи. Управляващите в САЩ обаче продължават да искат емпирични доказателства за ефективността на прокуратурата и съда – брой обвинения, издадени присъди, влезли в затвора и т.н. Когато се фокусираш върху едно дело, ти не мислиш толкова за статистиката, но тя служи за оценка на твоята работа. Твърде сложно и трудно е да се обясни разликата между делата, защото подготовката на обвинение по едно малко дело не е същата като при големите дела. За съжаление обаче, цифрите са тези, които важат.

Кои специални методи за разследване на организираната престъпност използвате най-често в САЩ? Какво е съотношението в честота на употребата на различните методи? Какви са трудностите в при тяхното прилагане?

При разследването на организирана престъпна дейност използването на специални методи е задължително. Има обаче разлика в начина и вида техники, които се прилагат в САЩ и в България. В България почти винаги се използва подслушване, а искането на разрешение е силно формализирано. Правилата в САЩ са съвсем различни. За прокурорите е много трудно да получат разрешение за подслушване. В закона много

конкретно е казано кога това е позволено и кога не е. Така че – от една страна, трябва да имаме достатъчно основание да вярваме, че телефонът се използва за криминална дейност. Но от друга страна, съществува и т.нар. „компонент на необходимостта“ – ако имаме достатъчно други доказателства, можем да повдигнем обвинения и без да подслушваме. И накрая – подготовката на самото искане за подслушване е ужасна. Искането, което може да надхвърли 100 страници, но никога не е по-малко от 15, трябва да е много детайлно. То се депозира пред специализирано звено в офиса във Вашингтон, което се нарича Отдел за разследващи операции. Специалистите в него разглеждат под микроскоп всяко изречение в искането и, ако забележат дори най-миниатюрна пукнатина в тезата, го връщат или го отхвърлят директно. Освен това, нашите искания за подслушване се одобряват от офиса на Главния прокурор и едва тогава заминават към съда. И накрая, ако искането бъде одобрено, на всеки 10 или 15 дни трябва да депозираме пред съответния съдия писмени доклади за хода на подслушването, в които трябва периодично да доказваме резултатите от подслушването и необходимостта то да продължи.

Заради всички тези процедурни проблеми, ние предпочитаме да използваме други похвати. Например – следенето, за което не се иска разрешение от съда. Или пък агенти под прикритие, за чието внедряване също не е нужна съдебна санкция. Третият вариант (между другото той се прилага най-масово) е използването на т. нар. „сътрудници на правосъдието“. Става дума за престъпници, които ни сътрудничат срещу босовете имси, дават показания в съда и... „потъват“ зад програмата за защита на свидетелите. В това отношение между САЩ и България има огромна разлика: у нас има специални закони, които регулират използването на такива „сътрудници на правосъдието“, докато у нас

ГОСТ

липсва и специализирано законодателство, и структури за контролиране на процеса. Аз почти не съм имал дело без такъв свидетел, а повярвайте ми, аз не съм прокурор от вчера или онзи ден...

На какъв етап от разследването обезпечавате имуществото на престъпниците? На какво разчитат прокурорите в САЩ за отнемане на престъпно имущество – на наказателни или граждански процедури?

Прокурорите в САЩ имат достатъчно възможности за успешна конфискация, както и свободата да решават кога да започне процедурата по замразяването на средства, придобити от криминална дейност. Можем да започнем такава процедура и без да има повдигнато обвинение, но трябва да се балансира много интереси, да сме сигурни, че разследваният няма да разбере и т.н. Предимство на системата е, че можем да стартираме такава процедура или като граждански процес, или като част от наказателното преследване. В САЩ има прокурори, специализирани в отнемане на имущество, и обикновено те работят в екип с прокурорите, разследващи организирана престъпност.

Какъв е размерът на конфискуваните престъпни активи в САЩ? Как управлявате тези средства и какво се случва с тях?

Нямам цифри, които да представя, но със сигурност отнетото престъпно имущество е в големи размери. Конфискуваните пари се събират в специален фонд, не отиват в общата хазна, както е тук в България. И се използват за усъвършенстване на разследването на организираната престъпност – и на щатско, и на федерално ниво. Този фонд е особено важен за подпомагане на екипите на щатско

ниво, които не разполагат с достатъчно средства за провеждане на разследвания и операции. Освен това в САЩ има и специален фонд за жертвите на престъпления. В него се събират глобите, които всички осъдени плащат. С други думи, целим по всякакъв начин да отнемем парите на престъпниците и да ги използваме в борбата срещу тях.

Каква е процедурата за гражданска конфискация в САЩ? А в наказателното производство до каква степен се изисква доказване на предикатното престъпление при случаи на изпиране на пари? Възможно ли е постановяване на присъда само по косвени улики?

В САЩ, както казах, можем да започнем процедура за конфискация отделно от криминалното разследване. Такова дело ще се гледа самостоятелно, в граждански съд, така че и по този начин можем да отнемаме средствата на престъпниците. Трябва да се има предвид, че що се отнася до изискваните доказателства, в едно наказателно дело тежестта на доказване на престъплението е много по-висока от гражданското дело, където е нужно да се докаже вероятността, че определените средства са с криминален произход. По гражданските дела решението е в ръцете на съдията, докато в наказателните дела последната дума е на съдебните заседатели. Аз самият подкрепям възможността едно дело за конфискация да може да се води независимо от криминалното преследване и смятам, че за прокурорите е важно да имат опции за конфискация отделно от други процедури. Не мога да коментирам българския закон, защото не съм го чел, но подкрепям идеята за гражданска конфискация.

Имате ли фиксирана сума, под която престъпното имущество е недосегаемо за Вас? И с колко години назад имате право

да „връщате часовника“?

В САЩ няма определена граница, над която задължително започва процедура за конфискация. По-скоро се ръководим от прагматични съображения. Не би било ефективно и ефективно да започнем процедура за конфискация, ако става дума за 1000 долара, например. Но, ако имаме конкретна жертва на измама или престъпление в размер на 20 000 долара, тогава ще бъде стартирана такава процедура. Както казах, в правомощията на всеки прокурор в САЩ е дали да повдигне обвинение и да започне дело. В България прокурорите са задължени да предприемат действие, но ако се залага някаква гранична сума, тя трябва да е изчислена така, че да улеснява работата на прокурорите и да не ги затрупва с дребни дела.

Лекцията от обучението на РискМонитор, която представихте пред специализираните прокурори, беше на тема „Следвай пътя на парите: как да разследваме престъпните организации в дълбочина“. Кои са най-съществените препоръки, които дадохте на Вашите български колеги за успешни разследвания на престъпните организации в дълбочина?

Обучението беше посветено на конкретни случаи в САЩ и на тяхното практическо решаване. Аз не съм експерт по българско право, но това, което направих, е да споделя конкретни техники и стратегии, които сме използвали при определени случаи, а българските колеги сами ще решат как да ги използват. Освен това, този проект дава възможност да обменим опит и в другата посока. Например – българските прокурори имат много опит в преследване на престъпни групи, специализирани в източване на кредитни и дебитни карти, скимиращи устройства и др. За САЩ това е сравнително ново престъпление и за мен посещението тук

е възможност да науча от тях доста неща.

Това не е първото Ви посещение в България. Намирате ли някаква реална промяна в борбата с организираната престъпност? И накрая – какви са трите най-важни неща, които е необходимо България да направи, за да постигне наистина сериозен успех в борбата с организираната престъпност?

Да, определено има промяна в последните няколко години. Мисля, че специализираният съд е много важно постижение, защото ще даде възможност на прокурорите да се фокусират върху дела, свързани с организираната престъпност.

Що се отнася до някакви препоръки, мисля, че има доста стъпки, които трябва да се предприемат. Със сигурност трябва да се намали броят на делата, по които всеки прокурор работи. И... да се увеличи броят на хората в специализираната прокуратура. След това – българската съдебна система се справя много добре с престъпниците по долните нива на организираната престъпност, но трудно стига до върховете и истинските босове. Предполагам, че могат да се направят малки допълнения или изменения в законите, които да позволят, например, използването на „сътрудници на правосъдието“. Трето - не може да има ефективна стратегия за борба с организираната престъпност, ако няма ефективна система за отнемане на престъпно имущество. В този смисъл приемането на новия закон за конфискацията е важно, но много по-важно е какво ще направите след това – дали ще създадете добре смазана система за отнемане на престъпно имущество, или всичко ще продължи да върви по старому: много дела – като бройка, никакъв резултат – от гледна точка на обществения интерес.

Разговора води Снежина Габова